

KNJIŽEVNA POROČILA.

Prosveti in zabavi, 1., 2. Izdala Zveza kulturnih društev. Založila Tiskovna zadruga. V Ljubljani. Uredil dr. Janko Šlebinger.

Bila je vsekakor srečna misel, da se naj «Narodni knjižnici», ki jo izdaja Zvezna tiskarna, in ki hoče v lepši opremi izdajati nova dela, ob bok postavi nova serija ponatiskov starejše literature v preprostejši obliki. Tako bi naj naše knjižnice dobile vrsto cenejših publikacij, ki bi si naj sledile kolikor mogoče hitro. Škoda, da ta lepa misel v teh prvih dveh zvezkih ni ravno srečno udejstvena, niti po vsebini, niti po obliki.

Prvi zvezek prinaša Kaševe «Dalmatinske povesti», osem sličic, napisanih brez umetniških pretenzij, ki se zelo prijetno bero, ki pa bi jim človek skupen naslov «povesti» dal veljati le tedaj, če vzamemo to besedo v njenem najpopularnejšem smislu. Saj so bolj nekake etnografske črtice, pisane z ljubeznijo in prav primerne za naš čas, ko so nam ti kraji in ti ljudje prišli mnogo bližje.

Tem hujše je razočaranje, ko vzame človek po tej prijetni in simpatični knjigi v roke Starétovo «povest», «Lisjakovo hčer», o kateri pravi založba, da je njegova «najboljša povest». Pisatelj nam poda široko napisano in zapleteno zgodbo «iz ljubljanskega ozračja polpretekle dobe», polno romantičnih intrig, čistih — toda neumnih — angeljev in črnih vragov. Vendar pa dvomim, da je povest značilen dokument ozračja Ljubljane v polpretekli dobi. Poleg vse svoje umetniške pretencioznosti namreč ni prav nič drugega, ko glupa, neokusna kopija meščanskih romanov, ki so se razbohotali v nemškem slovstvu po l. 1870. in ki jih v raznih nemških družinskih listih srečujemo še danes. Preznačilno je, da je v to slovensko povest zablodil kot glavni junak nemški oficir Ahnenfels. Treba samo pomisliti, kake asocijacije zbuja v poprečnem nemškem purgarskem bravcu tako zvonko ime, ki pričara že vsled svojih dveh substantivov pred zadivljene oči plemiča iz stare rodbine, z mnogimi predniki in ponosnim gradom na strmi skali. Tako smo dobili slovensko pisano povest, ki se zdi, da je gol prevod iz kake stare «Gartenlaube», pri katerem je prelagatelj spremenil samo krajevna imena. Tako je nastala povest, ki ni nič drugega ko panegirik nemškemu oficirju, v zadnjih stavkih z bengalično lučjo — ki si jo je Stare prižgal ob koncu «Desetega brata», — povzdignjen naravnost v apo-teozo! Povest ni značilna za Ljubljano in nje polpreteklo dobo, ampak za Starétovo umetniško izobrazbo in za okus — mogoče tudi zadrego — urednika «Ljubljanskega Zvona», ki je to povest prinesel l. 1892.

Staré je priznan zgodovinar in prav nič mu ne škoduje, če konstatiramo, da so njegovi estetični ideali smešen talmi. Kakor nam ne manjša Oblakovih zaslug, če vemo, da je rajši čital Marlittovko ko Turgenjeva. Toda ti ideali in njih ponesrečene inkarnacije bi naj ostale pokopane. Človek si res ne more razložiti, kaj je zmotilo urednika, da nam je na novo pogrel in serviral ta ostudni anahronizem. Ali ga je res pohujšal samo Ilešič, ki je pred leti Hrvate nadlegoval s Starétovo «Vando»? Ali pa je že tukaj pokazal — o, da bi tudi sebi! — kam ga vodi njegov, v prvi vrsti literarnozgodovinsko usmerjen program njegove zbirke? — Ne bomo mu verjeli, da je Stare «kot beletrist neza-

Staré

*plebina
Ilešič*

služeno skoro pozabljen». Da je «Lisjakova hči» njegova «najboljša povest», mu brez nadaljnjih dokazov in preiskav drage volje verujemo. In na podlagi tega odločno odklanjamo njegove zbrane spise, ki se nam obljubljaajo za zbirko «Slovenski pisatelji». Dasi se je bati, da bo Jos. Starè prej — skoro bi bil napisal «doživel» — dobil svoja «Zbrana dela», ko — dr. Francè Prešeren.

Še nekaj skupnega in slabega imata oba zvezka. To so n. pr. stavki: «Toda Stipo — to je bilo mlajše dekle — prinesel je svoje tovore»; «pozneje ga je veselilo tajno to delovanje»; «naznani, da rana ni nevarna, in da deček skoro okreva»; «To je moja skrb, seže ji brat v besedo». Takih in enakih stavkov mrgoli po straneh obeh zvezkov več, ko jih danes še prenesemo; saj se jih danes že ogibljejo celo naše kanclije. Če naj bodo znak posebne filološke akribije, diplomatične natančnosti ponatiska, potem je ves ta trud opravljen na nepravem objektu. Za tako zbirko je treba stil popraviti in ugladiti. Kdor pa samo da star tisk v tiskarno in po njem opravi zgolj tipografsko korekturo, še ni «urednik»! *Ali ste hudi na Leiblinga, da tako piše? A. G.*

A. S. Puškin: Pikova dama. Poslovenil dr. Vlado Borštnik. (Narodna knjižnica 24.) Natisnila in založila Zvezna tiskarna. V Ljubljani 1920.

Poročilo o tem prevodu pričenam s koncem Borštnikovega uvoda: «Onim, ki pohite v gledališče, kadar se zopet uprizori opera «Pikova dama», bo (prevod) dobro služil v razumevanje opernega dejanja.» Puškin je pisal «Pikovo damo» gotovo kot resno literarno delo, ne pa kot libreto za opero; še manj pa seveda — «v razumevanje opernega dejanja». Ne trdim, da mu je delo uspelo v nekaj velikega. To je videl tudi dr. Borštnik in se je zavaroval z navedenim stavkom, dasi ne pravilno. Na eni strani degradira Puškinovo delo, na drugi pa vsili vsakemu prašanje: «kdo bo prevajal v razumevanje opernega dejanja celo povest, če se da razložiti v par stavkih?»

Predno spregovorim o prevodu samem, še par besed o uvodu. Prevajavec seznanja občinstvo s Puškinom. Prostora ima na razpolago malo. Toda čim krajši je uvod, tem bistvenejše in značilnejše mora biti ono, kar povem. Če v vsakdanjem življenju označujem človeka, ne pripovedujem o njem, kdaj je bil rojen, kje je hodil po svetu itd., z eno besedo, ne pripovedujem o njem čisto zunanjih stvari, ali pa vsaj ne v prvi vrsti, temveč povem o njem pred vsem, k a k š e n človek je, kakšno je njegovo notranje življenje, njegov nazor, pokažem njegove cilje in njegov način reagiranja na različne dojme.

Pri umetniku je treba pred vsem označiti bistvo njegove umetnosti, ga potem podati kot človeka, in ko je storjeno vse to, šele govoriti o njegovem zunanem življenju in ga primerjati z njegovimi nazori.

Dr. Borštnik ne pove o Puškinu, kot umetniku, skoro nič, o človeku Puškinu nič bistvenega, ničesar o njegovi notranjosti, razen tistega njenega dela, ki je izražen v njegovem zunanem življenju. Po mojem mnenju niso uvodi te vrste — in te vrste so pri nas skoro vsi uvodi — samo brezpomembni, temveč pravitako škodljivi, kakor dandanašnji način poučevanja literatur na naših srednjih šolah. Rezultat tega kakor onega je tista zoprna, pri nas tako važna in visoko cenjena «splošna izobrazba», po kateri p o z n a š Goetheja, če veš, kdaj je bil rojen, kdaj je umrl, in naslove in letnice njegovih del.

Idejna podlaga takega razpravljanja o literaturi in umetnikih je svetovni nazor, ki ga srečaš na vsaki ulici, materijalizem kramarskega življenja, ki pa